

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A JUD. TUDOR PANȚÎRU

Sunt de acord cu concluzia Curții potrivit căreia Decretul nr. 1877 din 21 decembrie 2015 privind desemnarea unui candidat pentru funcția de Prim-ministru este constituțional. Sunt de acord cu constituționalitatea acestuia, însă nu și cu întreaga motivare/interpretare a Curții.

În opinia mea, decretul menționat este constituțional **doar pentru că fracțiunile parlamentare nu au propus** în cadrul consultărilor cu Președintele din 21 decembrie 2015 *o candidatură sau mai multe candidaturi* pentru funcția de Prim-ministru. Dacă **fracțiunile parlamentare** care au participat la consultări ar fi propus, toate sau doar o parte din ele, câte o sau o candidatură, alta decât cea a dlui Ion Sturza, acest decret ar fi fost neconstituțional. Într-o asemenea situație, Președintele ar fi acționat în mod discreționar, cu încălcarea rolului instituției Președintelui și a rolului Parlamentului într-o republică parlamentară, cum este cazul Republicii Moldova.

Nu sunt de acord, așadar, cu motivarea/interpretarea Curții în privința faptului că, într-o republică incontestabil parlamentară, Președintele a putut lua decizii în mod unilateral, pentru că nu a fost constituită o majoritate parlamentară absolută pînă la data emiterii decretului în discuție (§135 din hotărîrea Curții). Plec de la prezumția că propunerile de candidaturi se fac doar în cadrul oficial al consultărilor cu Președintele, nu în afara lor, și că în paragraful 135 din hotărîre s-a avut în vedere existența majorității parlamentare absolute la momentul derulării consultărilor, astfel încît Președintele să desemneze candidatura înaintată acolo de către majoritate. Consider, așadar, că Președintele poate desemna în mod discreționar un candidat pentru funcția de Prim-ministru doar atunci cînd **nici o fracțiune parlamentară nu propune un astfel de candidat**. Voi preciza mai jos care este marja sa de discreție într-o asemenea situație.

Concluzia hotărîrii Curții privind necesitatea existenței unei majorități absolute la momentul derulării consultărilor cu fracțiunile parlamentare este contrazisă de cîteva dintre considerentele ei și se bazează pe texte constituționale care nu mai sunt în vigoare. Incursiunile în dreptul european constituțional comparat pe care le face Curtea în paragrafele 62, 63 și 66 demonstrează că președinții de republică parlamentară desemnează Prim-ministrul la propunerea majorității absolute sau, **dacă aceasta nu există**, este desemnat liderul partidului politic care a obținut **majoritatea simplă** a mandatelor în Parlament ori candidatul **care ar putea obține voturile majorității** parlamentare. Prin urmare, esența argumentelor de drept european constituțional comparat invocate cu referire la republicile parlamentare nu se regăsește în dispozitivul hotărîrii. În cazul în care Curtea a inclus aceste argumente în hotărîre ca urmare a aprecierii față de soluția pe care o propun, rațiunea lor nu trebuie să producă alte efecte în cazul Republicii Moldova, în detrimentul regulii *ubi eadem est ratio, ibi eadem solutio esse debet*

(unde se aplică același raționament, trebuie să se aplice aceeași soluție). Mai mult, Curtea citează ca autoritate obligatorie, la paragraful 114, o hotărîre a sa (Hot. nr. 21 din 2 iulie 1998) de interpretare a unui articol de Constituție care ar fi relevant dacă nu ar fi **abrogat** – articolul 82 alin. (1).

Altfel spus, bazată pe aceste premise, o parte a concluziei Curții (cea de la punctul 3 lit. b) din dispozitiv) nu reprezintă altceva decît un *non sequitur* (concluzia nu reiese din premise).

Consider că majoritatea ar fi trebuit să sublinieze schimbările operate prin modificarea Constituției din anul 2000 și să-și argumenteze hotărîrea pornind de la **interpretările teleologică și sistematică** ale textului Legii fundamentale. Dacă articolul 82 alin. (1) din Constituție – acum abrogat – stabilea o anumită procedură pentru desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru, adică desemnarea unui candidat la funcția de Prim-ministru de către Președintele Republicii Moldova „după **consultarea majorității parlamentare**”, astăzi articolul 98 alin. (1) din Constituție prevede că Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru „după **consultarea fracțiunilor parlamentare**”. Distanța de la „consultarea majorității parlamentare” la „consultarea fracțiunilor parlamentare” este semnificativă și în detrimentul marjei de discreție a Președintelui. Curtea trece însă acest detaliu important la secțiunea „între altele” (§19), deși în convingerile sale spune că stabilește „sensul autentic și deplin al normelor constituționale” (§48). Curtea reînvie practic articolul 82 alin. (1) din Constituție, contrar ultimei voințe a legislatorului constituent. Curtea ignoră intenția și rațiunea legislatorului constituent avute la modificarea textului de lege în privința rolului fracțiunilor parlamentare, ca părți ale Parlamentului. Curtea ignoră și intenția legislatorului constituent privind rolul Președintelui în cadrul puterilor statului, după modificarea Constituției din 2000. Dar rațiunea justă a legislatorului nu trebuie ignorată.

Mai mult, invocînd principiul majorității în luarea deciziilor (§110 *et seq.*), Curtea conchide că trebuie să existe o majoritate parlamentară absolută la momentul consultărilor inițiate de către Președinte, pentru ca el să desemneze candidatura susținută de aceasta. Altfel, în cazul în care nu există o asemenea majoritate, Președintele poate alege și desemna o candidatură a sa (§131), neglijînd rolul consultărilor cu fracțiunile parlamentare și transformînd această procedură într-o simplă formalitate. Pe lîngă faptul că știrbește din caracterul parlamentar al formei de guvernare proiectate prin modificarea Constituției din anul 2000, această concluzie omite că principiul acordării votului de încredere pentru Guvern de către majoritatea absolută a deputaților nu presupune și existența unei majorități absolute la momentul consultărilor inițiate de către Președinte. Majoritatea poate fi formată și după consultări, astfel încît să fie acordat votul de încredere al Parlamentului pentru candidatura propusă în cadrul consultărilor. Important este momentul acordării votului de încredere [articolul 98 alin. (4) din Constituție], cînd un

organ colegial ia o decizie prin voința majorității sale absolute, nu un moment anterior lui, când decizia de desemnare este luată de un organ unipersonal – Președintele Republicii Moldova. Așadar, un alt *non sequitur* al Curții.

Cu certitudine, Guvernul este subordonat funcțional Parlamentului. Argumentele în favoarea acestei idei rezidă în articolul 96 din Constituție. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și își urmează programul de activitate acceptat de Parlament. Ultimul cuvânt în materie de politică internă și externă îi aparține Parlamentului, ca organ reprezentativ suprem și unică autoritate legislativă a statului. Prin urmare, desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru trebuie să se facă ținând cont de **perspectiva acordării votului de încredere**. Scopul articolului 98 alin. (1) este **formarea unui Guvern în cel mai scurt timp posibil**. Este scopul formării unui Guvern **aprobat de Parlament** în cel mai scurt termen posibil. Este scopul **acordării de către Parlament a unui vot de încredere pentru o persoană în care au încredere fracțiunile parlamentare**, atunci când acestea vin cu una sau mai multe propuneri. În cazul în care nu este îndeplinit acest scop, se poate face uz de alternativa dizolvării Parlamentului, prevăzută de articolul 85 din Constituție.

Pot fi imaginate mai multe situații. Prima este situația unei majorități absolute în Parlament la momentul consultărilor, o majoritate care înaintează o candidatură pentru funcția de Prim-ministru. În acest caz, Președintele desemnează candidatura propusă. A doua situație este cea în care nu sunt avansate propuneri din partea fracțiunilor parlamentare, indiferent dacă există sau nu o majoritate absolută în Parlament. În acest caz, Președintele desemnează o persoană despre care crede că ar putea acumula cele mai multe voturi în Parlament. A treia situație este cea în care nu există o majoritate absolută în Parlament la momentul negocierilor și când formațiunile parlamentare prezente la consultări vin cu una sau cu mai multe candidaturi. În acest caz, Președintele trebuie să desemneze o candidatură din rîndul celor propuse de formațiunile parlamentare, despre care crede că va acumula cele mai multe voturi la acordarea votului de încredere pentru Guvern în Parlament. Aceasta este marja de discreție a Președintelui în desemnarea Prim-ministrului.

Însă prin interpretarea Curții se extinde competența Președintelui de a dizolva Parlamentul, contrar spiritului Constituției. Date fiind realitățile Republicii Moldova, un Președinte care ar dori să forțeze dizolvarea organului legislativ și să provoace alegerile anticipate, animat de anumiți factori conjuncturali, va putea invoca inexistența unei majorități parlamentare absolute și va ignora propunerile fracțiunilor parlamentare pentru a-și atinge scopul. Această interpretare reduce consultările cu fracțiunile parlamentare, în cazul inexistenței majorității absolute, la o formalitate, în dezacord cu rațiunea prevederii constituționale. O asemenea atitudine vine în coliziune cu rolul Președintelui și al Parlamentului într-o republică parlamentară.

Într-o formă de guvernare parlamentară, în care constituanta a coborât în mod vizibil ștacheta în cazul competenței de desemnare a Prim-ministrului de la existența unei candidaturi din partea unei majorități absolute la existența unei sau a unor candidaturi din partea fracțiunilor (alianțelor) parlamentare, Președintele nu poate ignora propunerile fracțiunilor (alianțelor) parlamentare.

Într-o ordine constituțională care impune scopul formării unui Guvern în cel mai scurt timp posibil, și nu provocarea unor blocaje sau boicoturi în Parlament, deciziile nu trebuie luate în sensul în care Parlamentul ar putea fi dizolvat înainte de ciclul său firesc de activitate. Pornesc de la prezumția că, în cazul în care nu există o majoritate parlamentară absolută la momentul consultărilor, o candidatură desemnată aleasă din rândul celor propuse de formațiunile parlamentare prezente la consultări se bucură de o mai mare încredere decât o candidatură desemnată străină de acestea. *Ab absurdo*, la ce bun consultările cu **formațiunile parlamentare (nu cu majoritatea parlamentară)**, dacă le ignori candidatura/candidaturile propuse? Într-o republică parlamentară în care Președintele are competențe restrânse, competențe care ne-ar permite să afirmăm că doar în câteva situații (prevăzute expres de Constituție) acesta reprezintă o putere a statului, și în afara lor nu, el nu trebuie să joace rolul de creator al majorității parlamentare absolute în cadrul consultărilor cu fracțiunile parlamentare. Pentru acest lucru există dezbaterile parlamentare și programele de guvernare convingătoare. În calitatea sa de garant al suveranității, al independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării [art. 77 alin.(2)], deci nu în calitatea sa de „jucător”, în calitatea sa de garant al respectării Constituției și al formei de guvernare proiectată de aceasta, el poate desemna un Prim-ministru străin de formațiunile parlamentare doar atunci când acestea eșuează în a propune unul, cum a fost cazul consultărilor din 21 decembrie 2015.

Regret, așadar, turnura pe care a luat-o interpretarea Curții. Personal, privesc la modul serios forma de guvernare din Republica Moldova și modificarea constituțională din anul 2000.